

Granollers en la perspectiva del canvi de mil·lenni: reflexions per al debat cultural

87

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
1996

Resum: *El procés de globalització, la irrupció de les tecnologies de la informació i especialment la tendència de la concentració de la població en grans aglomerats urbans estan provocant que els paràmetres de la qualitat de vida es transformin molt ràpidament. Granollers, com qualsevol de les ciutats de la segona corona metropolitana de Barcelona, està incorporada en un context de canvi metropolità que afecta la seva pròpia identitat urbana. La cultura té a les ciutats el seu escenari natural. Per aquesta raó no és possible separar el debat cultural del debat sobre el futur de la ciutat. La qualitat urbana de Granollers i la seva continuïtat com a projecte comunitari amb identitat i memòria històrica pot patir els efectes homogeneïtzadors del proper creixement metropolità si cultura i ciutat no es troben en un mateix projecte del qual cal trobar la seva especialització estratègica. En aquest sentit, les comunicacions i la capacitat de Granollers d'atraure i mantenir una població resident formen part dels principals elements estratègics del futur d'aquesta cruïlla de camins, mercat comarcal i actual centre de serveis fundat ara fa dos mil·lennis.*

1. Cultura i ciutat

La ciutat, com tot organisme viu, ha d'adaptar-se o morir. I perdre la personalitat és deshumanitzar-se i morir. Per aquesta raó ha de dialogar amb el canvi o restarà condemnada a perdre les noves oportunitats. Una ciutat és fonamentalment un projecte de futur.

Per als seus ciutadans -adults, joves o vells- la ciutat ha estat, és i serà un escenari d'il·lusions i projectes per a l'avenir. Per això una ciutat tampoc no pot ancorar-se en el passat. Seria barrar el pas a les il·lusions de les generacions que encara no han arribat. I d'altra banda, els temps pretèrits han estat sempre presents imaginatius viscuts amb intensitat. Caure en la rutina i l'autocomplaença és ancorar-se en el passat. En definitiva, ésser conscient de la futilesa del temps i de la importància que té la capacitat de creació i adaptació per a garantir un procés d'evolució, superació i millora és fonamental per al desenvolupament individual i comunitari. Aquesta capacitat de resposta col·lectiva és la que ha fet possible els grans moments de la vida de les persones i de la història de les comunitats, petites i grans.

La ciutat és l'escenari cultural per excel·lència. Per tant, la qualitat d'aquest afectarà també les característiques de la seva pràctica i la seva representació. Però, en un altre ordre de coses, no podem oblidar que la ciutat és també la màxima expressió de la creativitat cultural. La ciutat és interacció entre memòria i creació, entre la praxis i la teoria, entre la vida privada i la pública. La ciutat és una idea la forma de la qual és la part física i la cultura n'és l'expressió comunitària que es projecta en el temps. En conseqüència, cada ciutat és una representació específica de poder, i totes les ciutats en formen l'escenari territorial. Per aquest motiu, la interdependència de les ciutats legitima la seva comparança, ja que quelcom soterrat i profund organitza les forces que fan que aquestes siguin millors o pitjors escenaris de vida. És un factor soterrat com la història, que no es veu però que amb el seu pes ens condiciona, i profund com el poder i els seus mecanismes, que ens mantenen en un ordre social complex. És un ordre del qual podem ésser conscients o inconscients, però que condiciona les possibilitats de les ciutats i la dependència entre unes i altres en el context d'un joc d'equilibris territorials tan dens com els interessos que els generen. Per aquestes qüestions, la crítica, la reflexió i el diàleg són uns bons instruments amb què compta la societat democràtica per a apropar els desigs dels ciutadans a la realitat i al futur de les seves ciutats.

2. Activitat cultural i qualitat urbana

L'activitat cultural es desenvolupa amb més plenitud en escenaris de qualitat. La pràctica cultural és sobretot un fet social. Aquest

factor és especialment important en el context del segle XX, en el qual les activitats del lleure han trobat en la cultura un factor d'especialització i tecnificació. D'altra banda, a més del nivell de confort i de consum, les societats postindustrials del nostre món contemporani han incorporat ja fa algunes dècades la qualitat del paisatge com un element de qualitat de vida.

Des de la confortabilitat de l'espai domèstic es vol retrobar la puresa i l'harmonia dels espais naturals i la qualitat cultural dels espais urbans. És una qüestió vinculada al grau de sofisticació de les societats, i relacionada amb el grau d'extensió dels nivells d'exigència dels ciutadans. La idea de ciutat moderna supera la imatge de la ciutat neta i formalment atractiva per a passar a ser el resultat de la seva reconversió ecològica. En aquests moments, la ciutat, veritable paradigma de la tecnologia, ha de mantenir una relació de sostenibilitat amb relació al medi natural i a si mateixa com a unitat orgànica consumidora d'energia, transformadora de matèries, generadora de residus i, per tant, com a entitat viva que estableix una determinada relació de poder amb la resta d'éssers vius.

Un factor afegit és la connexió entre cultura i economia. La mercantilització d'una part de la cultura en el context del desenvolupament de les indústries del lleure fa encara més preuat el valor qualitatiu dels escenaris urbans com a escenaris per a la cultura. En aquest sentit, un bon disseny de les polítiques culturals per a un territori o una ciutat ha d'anar aparellat amb un alt nivell qualitatiu de l'escenari de l'activitat cultural.

Per descomptat que el nivell de qualitat dels escenaris urbans genera migracions internes de població amb una tendència a l'agrupació de classes socials i a l'organització espacial per grups de segmentació homogènia de caràcter econòmic i cultural. Aquest és el gran factor de dinàmica interna que afecta les ciutats: la recuperació de barris degradats en els quals es porten a terme accions regeneradores de les condicions de la qualitat de vida fa que acabin essent atractives per a grups socials amb un nivell cultural més alt i relacionats amb uns nivells de renda també més elevats.

Per contra, el procés de degradació de la qualitat ambiental dels barris o de les ciutats tendeix atraure nivells més pobres de l'escala social per una raó estricta de poder adquisitiu i d'imposició dels

preus del mercat a les possibilitats reals dels ciutadans. En altres paraules, de ben poc servirà desenvolupar un projecte cultural interessant per a una ciutat si l'escenari urbà no esdevé una plataforma atractiva de relació social, econòmica i cultural. La gent tendirà a fugir dels escenaris inhòspits, urbans o rurals, quan pugui. I si no pot marxar per raons econòmiques, en fugirà quan tingui temps lliure, i, per tant, deixarà d'utilitzar la seva ciutat com a escenari per a l'exercici del lleure i la cultura. És en aquest context de temps lliure en el qual es desenvolupa la pràctica cultural comunitària de la majoria dels ciutadans.

Amb aquesta reflexió volem insistir en el paper, cada vegada més alt, del conjunt de les forces externes que van configurant el destí de les poblacions que estan en un context irreversible de dependència metropolitana, com és el cas de Granollers.

En aquest sentit, en imposar-se la lògica «metropolitana» (tots vivim a Barcelona i mantenim una dependència real, ja sigui per la nostra professió, pel lloc d'on depenen les decisions que afecten el nostre treball a la nostra ciutat, pel lloc on anem quan tenim temps lliure, pel lloc on anem al teatre, a l'òpera, al cinema, als museus, etc.), és cada vegada més fàcil el procés de desarrelament. Un factor essencial per a mantenir els vincles directes de la població amb la seva ciutat és -a part dels sentimentals- és el de residència. Si l'atractiu és alt, un poble o una ciutat mantindran un nivell considerable de cohesió social aglutinant en un mateix espai urbà i històric gent diferent, amb rendes diferents i que en el seu conjunt nodreix un subsistema econòmic i cultural. Quan això es trenca, aquell poble deixa d'ésser-ho i la comunitat deixa de tenir història. Justament quan un poble o una ciutat es despersionitzen, esdevenen més fàcilment una zona residencial subjecte a les lleis del mercat i tendeixen amb més força a la seva homogeneïtzació. Només cal recordar el que ha passat amb les viles annexionades ara fa cent anys a la ciutat de Barcelona, o amb altres municipis més endinsats en l'entorn metropolità, per a tenir exemples ben clars de la qüestió.

La despersionització cultural de Granollers pot afectar intensament el nivell d'atractiu com a lloc per a viure. Aquest fet facilitaria la seva annexió física al *continuum* urbà que està creixent a l'entorn metropolità. Aquest seria un fet irrellevant per al conjunt, però catastròfic des del punt de vista de la història urbana de Granollers. Seria la seva fi com a projecte comunitari diferenciat.

3. Granollers, canvi de mil·lenni i balanç dels primers dos mil anys d'història de la ciutat

El canvi de mil·lenni és un fet rellevant d'acord amb la importància cultural que hi vulguem donar com a símbol. A més d'un canvi de dígit, implica també una consciència important del pas inexorable del temps en la seva dimensió històrica. És un canvi de mil·lenni per a una part important de la humanitat que compta a partir de l'inici de l'era cristiana, tot i que hi ha cultures que comptabilitzen el pas del temps segons altres calendaris. En tot cas, el canvi de mil·lenni és una bona excusa per a realitzar una reflexió de la nostra pròpia trajectòria com a pobles, una magnífica oportunitat per a fer balanç.

Granollers, un de tants nuclis que va néixer a partir de la romanització, farà també, amb el canvi de mil·lenni, els seus primers dos mil anys d'història. Al llarg d'aquest temps, una cruïlla de camins va veure créixer una gran *mansió* que generà, a poc a poc, un petit nucli de caràcter urbà. L'encreuament de camins que connectaven aquest punt amb altres de significatius del paisatge comú afavorí que aquell indret esdevingués un punt de trobada per a l'intercanvi. Ben aviat, el mercat s'encerclà amb unes muralles protectores fins que, per causa del creixement i de la puixança del segle XVI, la vila s'obrí al nord i al sud pels carrers de Barcelona i de Corró en un moment que la seva relació comercial amb Barcelona fou un element clau per a fer necessari el bastiment d'una porxada per a aixoplugar la llotja de contractació de gra, al bell mig de la vila.

La història, l'urbanisme i l'arqueologia ens parlen d'un altre gran moment de creixement amb motiu de la industrialització a partir del 1848, moment de la construcció de la carretera de Barcelona a Ribes de Freser. Aquesta actuació millorà l'antic camí medieval bastit sobre l'antiga via romana del Congost i fou el preludi de la construcció de les primeres línies de ferrocarril amb les quals s'escampà la revolució industrial moguda pel vapor. El 1854 arribava la línia de ferrocarril de Barcelona a Granollers. La puixança econòmica impulsà la burgesia local a construir nous edificis al llarg de la carretera -l'eix modern de comunicació i eixample urbà- fora de la vila medieval. Granollers consolidava, gràcies a la indústria tèxtil i auxiliar, el seu paper de centralitat comarcal en la línia que al llarg de l'època medieval ja ho havia fet: un dels mercats més potents de Catalunya, amb taula de canvi pròpia, privilegi d'encunyar moneda, l'atorgament del títol de «carrer i braç» de Barcelona, etc.

La idea subjacent d'una determinada especialització de la ciutat -volguda o trobada- la impulsava a un desenvolupament progressiu acompanyat d'una consciència de «ciutat».

La mateixa idea de capitalitat comarcal, realitat consolidada al llarg dels segles, fou un aspecte ben clar en la lectura del país que formulà Pau Vila en el marc de la ponència territorial de 1936. Però el que és més important, els ciutadans de Granollers eren més o menys conscients de viure en una ciutat dinàmica, amb una vida social activa, de la qual la cultura era un indicador ben clar. Al començament del segle XX, Granollers gaudia de diverses sales de teatre, entitats cíviques i societats, publicacions periòdiques i altres manifestacions que evidenciaven la importància d'una societat a cavall de la ruralitat i la indústria, però cohesionada pel que fa a la seva identitat i als elements bàsics de la qualitat de vida. Granollers era «un projecte» en marxa, amb una història que era furgada pels primers estudiosos científics i amb un futur ple de promeses. És en aquest context quan l'any 1934 es creà el Jazz-Club de Granollers, un dels més vells d'Espanya, i l'activitat artística, científica i esportiva de la ciutat floreixia amb més força, tot i el petit format demogràfic de la vila.

La sotragada que representà la Guerra Civil no aconseguí, però, estroncar la continuïtat de la idea de ciutat activa amb un projecte propi. Sota la dictadura, la resistència cultural de la ciutat hagué d'adaptar-se a les condicions penoses d'aquells temps mentre el creixement urbà sense control de l'època de «los planes de desarrollo» començava a trastocar l'equilibri urbanístic, social i econòmic de la ciutat. És en aquesta etapa del franquisme on cal situar algunes de les causes de l'inici del procés d'aculturació urbana i de pèrdua de qualitat de vida de la ciutat de Granollers que tindrien el seu efecte i el seu pes estratègic més gran precisament al final del segle XX.

Trastocada la lògica tradicional de la vida dels pobles i les ciutats d'abans de la revolució postindustrial, un dels pocs elements bàsics de què disposen aquestes petites comunitats vinculades als grans sistemes metropolitans és precisament el de mantenir una capacitat d'atracció en termes de localització de la població (residència) i d'activitats econòmiques noves, ja que l'activitat industrial residual no depèn de decisions que es prenguin als petits nuclis, sinó a les seus centrals ubicades en ciutats moltes vegades

situades a altres països, o bé es tracta de petites indústries que tenen un impacte en l'economia local de caràcter poc rellevant. Aquest fenomen coincideix amb l'augment de la mobilitat laboral dels ciutadans, que progressivament es desplacen a nous centres de treball ubicats en altres poblacions, i amb el canvi estructural de la relació entre *treball permanent* i *ocupació permanent* i entre els conceptes de *professió* i *ocupació*.

En aquest context, Granollers es situa, vint anys després de la recuperació de les institucions democràtiques, en un context geogràfic, social i estratègic ben distint. Granollers ja no és una capital comarcal real connectada jeràrquicament amb la centralitat econòmica de Barcelona. És el centre urbà més gran del Vallès Oriental, amb un conjunt de potencials i amenaces que poden situar-la de nou en una cruïlla, però en aquest cas històrica: la seva assimilació per part del *continuum* urbà metropolità o la seva consolidació com un subcentre residencial i de serveis atractiu i amb personalitat pròpia.

Granollers és una més de les ciutats d'una zona de creixement metropolità extremadament ràpid: només cal comparar la població dels municipis de les comarques perifèriques de Barcelona fa cinquanta anys amb l'actual, per a veure un procés de creixement exponencial. Aquest procés de creixement vertiginós i el fet que Catalunya no disposi d'un pla d'ordenació estratègica que defineixi un model territorial equilibrat estan afavorint una progressiva dependència de la macrocefàlia barcelonina, que sortosament sí que disposa d'un disseny estratègic que li permet competir amb les principals ciutats europees garantir una sèrie de condicions bàsiques per a permetre la seva consolidació com un escenari atractiu per als negocis, la cultura i el lleure, i en un escenari urbà de qualitat.

En aquest sentit, doncs, Granollers també pateix les conseqüències que Catalunya no tingui dissenyat i consensuat un model clar de desenvolupament territorial. Si bé és cert que s'han realitzat importants millores en el camp de les infraestructures de comunicació i d'altre tipus, aquestes no han tingut el valor afegit d'esdevenir instruments per a l'impuls decisiu d'un creixement del país en una xarxa o sistema de ciutats, o en l'enfortiment estratègic i polític d'altres ciutats catalanes en el context d'una distribució del pes polític i demogràfic que ara suporta la concentració metropolitana com a mecanisme regulador d'equilibri territorial. D'una

banda, Catalunya no disposa d'un pla estratègic global que pugui incardinar el paper del territori en relació amb la seva capital, i d'altra banda, el país està funcionant tot acceptant la realitat d'una ciutat comtal cada vegada més atractiva i interconnectada amb l'estranger.

94

En l'esforç de dotar la capital de Catalunya de la consistència econòmica i cultural necessària per a mantenir-se en el mapa internacional de les ciutats (el veritable mapa de les relacions a l'espai europeu) manca la presència d'un projecte d'encaix amb la realitat territorial de la resta del país. És a dir, la millor manera d'imaginar-se una Catalunya equilibrada en un sistema de ciutats requereix un projecte estratègic per a la resta del país amb Barcelona com a capital. En part, es pot desaprovechar el potencial de Barcelona per la situació passiva del seu *hinterland*. Encara que pugui semblar contradictori, la desaparició de l'antiga corporació metropolitana de Barcelona, com va passar a Londres amb el GLC (Greater London Council), ha implicat una dificultat afegida per dissenyar la millora d'una realitat metropolitana existent. Per aquesta raó, no està clar quin podria ésser el paper de nuclis com el de Granollers en un context global. Aquest és el gran drama: la Catalunya en comarques de la ponència de la divisió territorial de 1936 ja no té sentit, si no és des de la perspectiva del que han estat les comarques històriques. Per tant, i per manca d'una proposta d'organització territorial que rebi el veritable suport econòmic i polític (i no és el cas dels consells comarcals), aquests antics centres comarcals són, en part, segrestats pel seu passat i amenaçats pel procés d'urbanització de Catalunya.

Aquest fenomen de l'augment de la capacitat d'atracció barcelonina està produint un procés negatiu important: la pèrdua progressiva de població, la qual es desplaça a municipis on el preu de l'habitatge és més assequible. Les dades indiquen clarament que aquest procés de pèrdua demogràfica prosseguirà en els propers anys, la qual cosa implica una continuïtat del paper «receptor» dels municipis propers, especialment els que estiguin ben connectats. Aquest fenomen no és nou ni singular; només cal fer una repassada del que està succeint a les principals aglomeracions urbanes del món per a treure'n conclusions ben clares. Com es comentarà més endavant, Granollers té com a principal actiu històric les comunicacions: van ésser el factor de la seva gènesi urbana ara fa dos mil anys i podrien continuar essent un dels factors del seu atractiu de futur.

El procés de globalització, la irrupció de les tecnologies de la informació i especialment la tendència de concentració de la població en grans aglomerats urbans estan provocant que els paràmetres de qualitat de vida es transformin molt ràpidament i toquin l'estructura cultural de la societat.

És precisament el factor de globalització el que està provocant un procés invers però complementari: l'enfortiment de la diversitat i de la identitat. Si bé és cert que la lògica «global» afecta les nostres vides, també és certa la importància social més gran que es dona a la formulació «pensa globalment - actua localment». No seriem davant una situació problemàtica si no ens preocupés la despersonalització del que fins ara ha estat una comunitat amb nom i història pròpies. L'encaix no és pas fàcil, però sí possible. No s'ha d'actuar segons el que «hem» estat: cal avançar amb propostes innovadores i que confirmen el paper estratègic de cada nucli. Així ho estan fent Sabadell i Terrassa, que es consoliden com a punts clau i atractius del Vallès amb capacitat de mantenir un diàleg amb Barcelona i compartint un mateix espai metropolità, però signant alhora una línia d'especialització i d'influència pròpia.

Granollers, com qualsevol de les ciutats de la segona corona metropolitana de Barcelona, està integrada en un context de canvi que afecta tant la seva pròpia identitat urbana com la seva entitat cultural i la suma de condicions de qualitat de vida dels seus ciutadans. Òbviament hi ha un procés de transformació molt profund que és impulsat per forces que s'escapen de la petita realitat local. Però, en qualsevol dels casos, la comprensió d'aquest procés, la interpretació de les conseqüències de futur i de les possibles hipòtesis en les quals es pot situar la realitat del Granollers del demà han de formar part d'un debat ciutadà de caràcter local i de la discussió del model de la societat del segle XXI.

Les actuacions en matèria de política cultural, ambiental o territorial són l'acceptació d'un procés que porta una direcció determinada o bé poden esdevenir un instrument de disseny de processos de canvi.

Sense entrar en profunditat en l'impacte local que han tingut la crisi i les reconversions del sector industrial, és evident la pèrdua de preponderància progressiva amb relació al sector terciari, de la mateixa manera que al llarg del segle XIX i la primera meitat del XX l'agricultura va patir els mateixos efectes a favor de la puixança

industrial. Doncs bé, és obvi que pel que fa al desenvolupament del sector terciari hi ha tres factors que són claus: bones comunicacions, escenaris urbans atractius i especialització funcional. Al marge d'aquesta qüestió, cal recordar que els experts ens parlen d'un nou procés en marxa: la substitució de la indústria pels serveis va acompanyada d'una progressiva substitució dels «serveis» convencionals per noves activitats basades en la informació. En un context on la revolució de la informació està marcant la forma i el nou concepte de les ciutats al món, caldria valorar encara més la importància estratègica de la qualitat dels escenaris urbans.

4. Cal reivindicar una qualitat urbana més gran per a la ciutat de Granollers

El debat sobre el futur cultural de Granollers ha d'anar necessàriament vinculat al debat sobre la qualitat urbana de la ciutat. Aquesta és potser la paradoxa de Granollers: disposa d'un mínim de potencials per a continuar esdevenint un espai amb personalitat pròpia, «una ciutat», però la seva forma urbana pot esdevenir l'obstacle principal per a la subsistència de Granollers com a ciutat culturalment atractiva.

Lluny de la dimensió local de Granollers, però molt a prop dels països en els quals es situa la política espanyola i catalana, trobem a França i a Itàlia un bon exemple que il·lustra el renaixement del valor estratègic de la cultura als estats postindustrials. Aquest valor estratègic de la cultura ha començat a ser considerat de manera pràctica per part de les opcions polítiques de centre dreta, com és el cas de la política de l'actual president de la República Francesa, Jacques Chirac, on els recursos per a l'acció cultural estan dispersos per tots els ministeris i nodreixen en el seu conjunt un element clau i poderós en la política general del govern, o bé en el cas de les opcions de centre esquerra, com és el cas del govern de Romano Prodi, a Itàlia, que acaba de considerar la cultura com un factor bàsic per al desenvolupament econòmic i social d'Itàlia i que li atorga un suport en recursos i inversions de caràcter excepcional.

El mateix projecte olímpic de Barcelona és una bona prova de la capacitat instrumental que té la cultura (en aquest cas, l'esport) per a l'obtenció de sinergies de transformació i millora de l'escenari urbà i d'augment de la seva atracció i la seva competitivitat.

Justament el factor principal per a l'ordenació de la política estratègica de la ciutat de Barcelona es basa en la capacitat d'atracció exterior i en la qualitat del seu escenari urbà. Aquest ha estat l'element més transcendental per a la definició de les estratègies del futur de la ciutat. Bones comunicacions, escenari atractiu, amb un clima benigne i amb un escenari urbà de qualitat fan que la riquesa de la Barcelona del segle XXI sigui la pròpia ciutat com a sistema. Aquesta ha estat la lògica amb la qual Barcelona, després de l'èxit del projecte olímpic, abasta el nou repte del 2004: un gran programa cultural per a consolidar el paper trobat en el context del Pla estratègic 2000 i en l'avaluació dels resultats de l'encontre del 1992, mesurats des de la perspectiva econòmica i geoestratègica. Barcelona gaudeix de la mínima densitat demogràfica, de serveis, d'indústria manufacturera, de capacitat de formació tècnica i professional, i d'una concentració urbana total suficient com per a esdevenir la capital de l'Europa Mediterrània.

El caràcter inexorable del fenomen metropolità de Barcelona requereix una visió àmplia sobre el futur de ciutats com Granollers. Si acceptem el paper benèfic de la centralitat barcelonina, cal trobar la línia d'especialització de Granollers com a subsistema urbà i de serveis en el context metropolità. Per aquest motiu, Granollers no pot planificar el seu futur estratègic d'esquena al futur de Barcelona. Ja no.

L'acció política dels primers ajuntaments democràtics va permetre la dotació d'estàndards urbans a bastament reivindicats. Dotar les ciutats d'acabats de qualitat va ésser l'objectiu central de l'acció de govern. Es va pavimentar i es va dotar dels sistemes de sanejament on no eren presents i es va fer arribar l'enllumenat públic i els equipaments bàsics a tot el terme municipal. La creació de noves places i nous carrers, i també de nous parcs i jardins en el context del Pla general d'urbanisme aprovat el 1982, va permetre millorar l'aspecte de la ciutat. Un veritable símbol d'aquell moment històric de recuperació de l'acció pública democràtica són els arbres plantats a places i carrers: els arbres de la democràcia. El verd tornava a fer ombra i a trencar la duresa del ciment a molts carrers de la ciutat. Alguns carrers i algunes places recuperaven l'arbrat urbà després de dècades de dictadura del ciment.

Aquesta bona gestió en l'urbanisme i en l'equipament de la ciutat dels ajuntaments democràtics, comuna a la majoria de pobles i

ciutats de Catalunya, va anar acompanyada de diferents accions remarcables en la millora, la dotació o la creació dels elements bàsics de la infraestructura cultural. Des de la recuperació de places i carrers amb les festes populars, l'impuls i el suport de l'activitat del món associatiu, la creació d'una nova emissora local, «Ràdio G» (actualment Ràdio 7 Vallès), i la posterior creació d'una emissora de televisió, fins a l'impuls del Museu de Granollers, la creació d'una nova seu per a les ciències naturals l'any 1987, la creació dels centres cívics de can Bassa i can Gili, les millores a l'arxiu-hemeroteca municipal, la creació de la biblioteca Joan Camps, l'impuls de la nova biblioteca Francesc Tarafa a can Pedrals així com la creació d'una línia estable de publicacions (*Estudis*, *Coneguem Granollers*, revista *Lauro* del Museu de Granollers, etc.), són actuacions que han marcat el període comprès entre el primer ajuntament democràtic i els inicis dels anys noranta.

Per tant, no és pas que l'actuació municipal hagi estat deficient. Malgrat la poca coherència i el poc vigor de la política cultural a la ciutat des de la moció de censura de 1992 fins a l'actualitat, i després d'una certa etapa de «congelació» de projectes, (tot plegat, probablement, a remolc de la difícil situació de la hisenda municipal) o, d'altra banda i per altra banda, l'eternització de les obres de construcció del teatre-auditori municipal, no és pas el sector cultural estrictament el que ha de merèixer una crítica més negativa. La preocupació més important fa referència a la manca de nous projectes d'àmbit urbà més general, a les accions únicament de «continuitat» i als cops de cec que s'han donat pel que fa al futur estratègic de la ciutat. És a dir, la manca de projectes de futur i la incapacitat per a aprofitar les oportunitats i les possibilitats de la ciutat en els darrers anys són els elements que mereixen una crítica més notòria.

Més preocupant que les dificultats i els errors de la gestió política del panorama cultural de Granollers és el conjunt de punts febles i amenaces que qüestionen el paper equilibrat de la comunitat urbana de la nostra ciutat. Si Granollers perd atractiu i l'activitat econòmica està cada vegada més lluny de les decisions que es prenen a la ciutat, les possibilitats de despersonalització urbana, amb el consegüent procés de desertització cultural, són molt més grans. Això pot dur a una etapa d'ensopiment i decadència en què es deixi Granollers a la mercè del procés de despersonalització urbana que és fàcilment imaginable en el context de les zones metropolitanas.

El futur de la ciutat de Granollers, com a nucli amb personalitat pròpia, té una relació directa amb la presència, la perduració i la viabilitat del seu atractiu com a ciutat dinàmica i amb capacitat de lideratge i amb un escenari per a la residència de qualitat per al qual l'activitat cultural i les infraestructures al servei dels ciutadans són elements fonamentals.

5. Granollers, en el nou context metropolità

La sensació de pèrdua de pes específic de Granollers en el context de les ciutats del seu entorn està en relació amb la manca de nous projectes de l'etapa dels anys noranta. A la inauguració del pavelló esportiu construït amb motiu dels Jocs Olímpics de 1992 no ha seguit cap altra gran actuació. Al contrari, a poc a poc s'ha anat configurant una llista de problemes que planegen sobre la ciutat de Granollers.

La realitat urbana de Granollers

Als 52.000 habitants de Granollers, hauriem d'afegir-hi els ciutadans del barri del Bellavista, la Torreta i Canovelles, que en el seu conjunt configuren la realitat urbana de Granollers, és a dir, la veritable dimensió de la «ciutat real». Aquesta realitat urbana és gestionada des dels municipis, però els límits d'aquests municipis, la raó de la seva existència i la població que actualment hi resideix no tenen res a veure. Té gaire sentit que les forces polítiques que governen en aquests municipis o bé el Consell Comarcal del Vallès Oriental no hagin plantejat la necessitat de superar les dificultats que implica que la realitat urbana i la municipal no coincideixin? És obvi que en aquest tema també cal un debat profund. És una qüestió que afecta la lògica del finançament, de la gestió i del mateix disseny d'una comunitat que té una base administrativa fràgil per a encarar-se als canvis que portarà el procés de creixement metropolità del proper segle.

El projecte del quart cinturó

Al marge de la necessitat de revisar la política de concessions de les autopistes (en concret l'A-7 i l'A17), i específicament els peatges

d'una de les entrades-sortides més importants de Barcelona (que fan que sigui l'única ciutat europea que encara té i un règim de peatges com el que suportem els catalans respecte a la nostra capital) sense entrar a debatre la necessitat de revisar la xarxa de carreteres secundàries de Catalunya i a banda de les consideracions que es puguin fer a favor o en contra del Quart Cinturó en el seu tram entre Granollers i Sant Celoni, darrera de la qüestió d'aquest nou eix de comunicacions hi ha dos factors que cal considerar a partir del fet que el terme municipal de Granollers no reflecteix la realitat de la superfície urbana de la ciutat, atès que les Franqueses, la Torreta (la Roca) i Canovelles són ja part d'un aglomerat urbà que dibuixa una ciutat real diferent:

1) En la hipòtesi que Granollers tingués un paper com a municipi amb atractiu residencial basat en una ciutat ben equipada, amb un escenari urbà de qualitat, ben comunicada i amb relació a l'existència d'un centre de serveis i de lleure que estigués vinculat al concepte d'entorn no degradat, quin és l'element que fixa el límit de creixement? Quins són els mecanismes que han de permetre una «sostenibilitat» demogràfica respecte al fet de la presència d'un nucli municipal amb una superfície reduïda? O, dient-ho d'una altra manera, és viable imaginar Granollers com a centre d'una zona amb una concentració demogràfica superior als 800.000 habitants? És possible multiplicar per tres la capacitat física d'absorció dels serveis sense que no apareguin necessàriament altres subcentres que puguin representar una competència directa per a Granollers?

2) Una de les necessitats per a evitar el col·lapse de zones metropolitanes com la que es preveu a mitjan del proper segle és la «d'esponjament» residencial. Els parcs naturals del Montseny, Corredor-Montnegre, Sant Llorenç, etc. i zones que cal protegir com ara Cèl·lcs, Sant Mateu, la Conreria i els Cingles de Bertí, al marge d'altres qüestions, garantiràn orogràficament unes àrees de limitació real de la intensitat de residència. Però com es garantirà l'esponjament entre la zona de pre-parc del Corredor - Montnegre - Montseny i la concentració urbana continuada actual? No tindria més sentit pensar en una solució paral·lela al traçat de l'A-7 que, tot resolent la ronda Nord de Granollers, mantingués intactes paratges com ara Sant Hilari (Cardedeu), Marata, Llerona (les Franqueses), etc.?

L'impacte ambiental del Circuit de Fórmula 1

Ningú no va preveure els efectes sonors derivats de la instal·lació del Circuit de Fórmula 1 als termes municipals de Montmeló i Granollers. Sense entrar en altres qüestions, i sense considerar el benefici de l'impacte econòmic i laboral que, segons els promotors, havia d'aportar la localització d'aquest circuit, cal esmentar que aquesta instal·lació ha significat una agressió duríssima per a l'atractiu residencial de gran part del Vallès Oriental. Només cal recórrer amb un sonòmetre les rodalies del circuit (can Bassa, part de Canovelles, la major part dels barris de Granollers) i altres sectors aparentment allunyats com el barri de l'Hospital a Granollers, on el rebombori és infernal per causa de l'aire de marinada que transporta la contaminació acústica i en determinades franges del dia els decibèl·lis de soroll superen els màxims autoritzats. Tot això passa per no haver fet els estudis d'impacte ambiental necessaris i per estalviar-se la construcció d'una barrera acústica perimetral amb arbrat.

101

A més d'aquests dos grans temes, volem fer un repàs d'altres qüestions que afecten negativament el futur de la qualitat urbana de Granollers. No és cert que cap altre temps passat ha estat millor. Tampoc no seria just dir que Granollers no ha anat desenvolupant elements d'interès i atractiu al llarg dels darrers anys. Però tampoc no és cert que Granollers hagi seguit el ritme de relleu i puixança d'altres ciutats del seu entorn i del mateix format. En qualsevol dels casos, el problema és molt més de futur que no pas de present. Per aquesta raó, crec que és totalment desitjable que la realitat deixi com a exagerat el plantejament d'aquest document.

Granollers és lleig. (I podria millorar moltíssim...)

Granollers és un escenari urbà lleig. Tot i que ens dolgui molt dir-ho per l'estima que ens inspira i la percepció entranyable que puguem tenir, cal reconèixer que Granollers no aconsegueix superar la forma mediocre que la història del segle XX li ha llegat. Malgrat les millores que podem apreciar, el pes del desgavell urbanístic dels anys seixanta i dels setanta és enorme. Però el més preocupant és que la ciutat no ha sabut reaccionar i créixer encarant-se cap als punts forts que poden atorgar-li un atractiu. Granollers no té mar. Per tant, l'atractiu essencial li ha de venir de la seva pròpia forma i qualitat urbana: la de les seves cases i edificacions, places i carrers, i dels

elements singulars que poden ajudar a crear un espai urbà de més qualitat. Granollers tampoc no té un llegat monumental i artístic extraordinari. Però, en canvi, té moltes altres coses que poden ésser utilitzades per a dibuixar la ciutat d'una manera més agradable i atractiva per als seus ciutadans, és a dir, aquells qui vindran d'altres llocs, els qui no marxaran i els cada vegada menys que hi naixeran.

102

Modificar la forma urbana i la qualitat constructiva de la ciutat és una tasca ingent que requereix generacions. Al bombardeig del 31 de maig de 1938 va seguir l'efecte pervers d'una especulació constructiva paorosa. Carrers i barris sencers marcats per edificis sense cap tipus de personalitat en són el llegat més evident. Però, a aquest factor, cal afegir-hi altres temes pendents. A les molèsties estètiques del desgavell de parets mitgeres, desnivells constructius i desproporció entre altures dels edificis i amplades dels vials, cal afegir-hi una altra molèstia que no acaba de desaparèixer. Es tracta de les pudors abominables que tot sovint encara ens alerten quan la marinada remou l'aire. Granollers es troba entre dos centres productors de ferums insuportables que, tot i que han minvat en la seva intensitat, encara fan innecessari cap estudi de contaminació ambiental. El pla de Llerona i el pla de Palou són els punts on es localitzen les indústries que generen aquesta catipén memorable.

A les males olors ocasionals, cal afegir les dificultats de circulació per als vianants -especialment per a la gent gran i la mainada- que trobem especialment al centre de la ciutat. L'amplada de les voreres ens recorda qui mana a la ciutat: el cotxe. Caminar per les voreres de gran part dels carrers del centre donant-li la mà a un infant és tant complex com intentar que dos adults passin simultàniament per la mateixa vorera. A aquestes deficiències cal afegir que Granollers no disposa d'un passeig. Cal anar a la Garriga, Caldes, Cardedeu o a la Vila Olímpica si es vol trobar un passeig que combini una certa tranquil·litat amb un itinerari mínimament atractiu per a aquesta tradició mediterrània de caràcter secular. Amb tot, dóna la sensació que la ciutat hagués crescut per a altres fins ben distints a la vida quotidiana. És difícil anar d'una punta a l'altra de la ciutat per un camí que ofereixi una mínima qualitat urbana i faci atractiva la ruta per la ciutat.

Ens deixàvem un dels espectacles més abstractes de Granollers: les composicions lineals absurdes de l'estesa aèria de cables d'electricitat i de telefonia. Qui cregui que aquest comentari és desproporcionat, que passegi per la zona del centre o per qualsevol barriada:

qualsevol traç de respecte pel disseny formal d'una façana, un edifici antic o senzillament un mínim sentit del ridícul són purament casuals.

Al verd dels arbres plantats pels primers ajuntaments democràtics -els arbres de la democràcia- caldria afegir-hi un seguit d'operacions destinades a millorar els aspectes bàsics de la vialitat.

103

5. Granollers i les ciutats de la segona corona metropolitana

Si comparem la situació en la qual es troba Granollers amb altres municipis perifèrics de Barcelona, veurem que, al marge del gran i profund benefici obvi que ha significat el període de pau i de relatiu creixement econòmic des del final de la dictadura, la continuïtat de l'atracció de Granollers i l'encaix de les peces que l'han de configurar com una població activa amb atractius per a les noves activitats econòmiques, amb personalitat urbana i social, i amb una vida cultural intensa no són tant fàcils i evidents com es podria pensar.

Per raons ben diferents, moltes de les quals fora de les capacitats gestores del teixit econòmic i social, Mataró, Mollet, Sant Cugat del Vallès, Sabadell, Terrassa, Gavà o Sitges -fent un repàs de nord a sud- han aconseguit canvis que els han permès situar-se en una nova posició altament competitiva. Aquests canvis han estat marcats per processos de reconversió econòmica, expansió urbanística, millora de la forma urbana, dinamització cultural de les ciutats, enfortiment dels atractius externs i de la identitat local en el que seria un procés de millora de la posició competitiva d'aquestes ciutats, com a resultat de la suma dels factors anteriors. Aquestes set ciutats, a l'igual de Granollers, són perifèriques de Barcelona i faran dos mil anys d'història en el canvi de mil·lenni. Són ciutats que estan experimentant un fort dinamisme i debat intern.

La qualitat de les actuacions en la forma urbana d'aquestes poblacions ha anat acompanyada d'importants millores en les infraestructures de comunicació i d'equipament públic, juntament amb un relançament de l'activitat comercial. La localització d'escoles o de centres universitaris ha consolidat una nova atracció en massificar-se l'accés als estudis universitaris. Mataró, a més del desenvolupament de l'antiga «Escola del Treball» en un projecte

universitari vinculat a la Universitat Politècnica de Catalunya, ha connectat part de la seva nova oferta amb la Universitat Pompeu Fabra. Mollet ha aconseguit una escola universitària dedicada a la gestió ambiental vinculada a la Universitat Autònoma de Barcelona. Sabadell i Terrassa han consolidat la seva especialització universitària tècnica i empresarial. I Gavà i Sitges són dos punts que formen part de la geografia de l'ampliació del futur campus de la UPC i d'altres projectes universitaris. Totes les altres ciutats han aconseguit mantenir o desenvolupar els projectes universitaris que ja estan en funcionament. Granollers és l'única d'aquestes poblacions de l'òrbita metropolitana de Barcelona que no té una escola universitària. Fins i tot Vic i Manresa van per davant de Granollers en aquest procés d'organització del mapa universitari català del segle XXI.

Els grans projectes d'intervenció urbana i de construcció d'infraestructures i equipaments han transformat l'escenari urbà i han impulsat notablement la seva capacitat d'atracció i, per tant, de crear centres subsidiaris. Fent un breu repàs, aquest és el cas de Mataró amb el dibuix final de les rondes de circumval·lació, els nous eixamples d'enllaç entre el Nord, l'Oest i el Sud de la població, i la consolidació com a cruïlla entre el Maresme i el Vallès gràcies a l'autovia de Parpers. Mollet, tot i les difícils condicions formals d'un nucli urbà molt més sotmès a les pressions del procés de creixement urbanístic del franquisme i en un entorn industrial molt més intens que el de Granollers, ha encapçalat un procés de millora urbana amb projectes ambiciosos, com ara les actuacions a l'antiga carretera N-152, el pla d'actuacions a la zona de Gallecs, la localització de l'Escola de Policia de Catalunya, etc. Pensem en la importància del conjunt d'infraestructures de la ciutat de Sabadell, on cal esmentar el projecte exemplar de l'Eix Macià. De Terrassa, cal citar el soterrament de la línia del ferrocarril i els grans projectes de Vallparadis i del nou centre de la ciutat. A Sant Cugat del Vallès, és remarcable la concentració de grans equipaments públics afavorida pel govern de la Generalitat (Escola Tècnica Superior d'Arquitectura del Vallès, Arxiu Nacional de Catalunya, centre de Restauració de Sant Cugat, etc.). A Gavà destaquen les actuacions de recuperació del passeig marítim, el pla de Carat, Barnasud i les actuacions de qualitat al nucli antic i a l'eixample de la població. Sitges ha estat afavorida pel seu enfortiment turístic i residencial de qualitat, i pel seu accés ràpid des de Barcelona pels túnels del Garraf.

Sense entrar a fer una anàlisi sistemàtica, és important constatar la importància que han merescut els projectes culturals per a aquestes ciutats, concretats en inversions i recursos ordinaris gestionats pels ajuntaments. A part de les inversions en infraestructura bàsica, hi ha hagut una preocupació contrastada econòmicament per la cultura que ha ajudat a potenciar aquesta millora de la posició relativa d'aquestes ciutats. El Festival Internacional de Cinema Fantàstic i de Terror, i la creació del consorci de Museus de Sitges; el projecte del Museu de Gavà, amb el seu parc arqueològic de la mineria prehistòrica i la seva connexió amb el Parc Natural del Garraf; l'Institut del Teatre de Terrassa, el festival de Jazz i els projectes per al conjunt de Sant Pere de Terrassa; a Sabadell, la recuperació i la bona gestió del Teatre «La Faràndula», la creació de l'Orquestra Simfònica del Vallès i l'imminent impuls del projecte dels museus de la ciutat; a Mollet, la construcció del Museu Abelló i altres equipaments bàsics com la Marineta, can Gomà, etc., així com la correcció de la globalitat de les actuacions realitzades a Mataró ens deixen ben clar que aquest grup de ciutats ha millorat la seva infraestructura cultural de manera substantiva. A l'inrevés del que podia passar fa escassament deu anys, en alguns aspectes culturals són una referència per a Granollers.

Aquesta embranzida dels projectes urbans per a les ciutats que han estat citades han anat acompanyada d'una eferescència notable de l'activitat cultural de qualitat i d'una millora remarcable en el conjunt d'equipaments culturals.

6. L'especialització de la ciutat

En aquest debat necessari que cal encetar, és imprescindible tractar del tema de l'especialització de la ciutat. Té sentit que no hagi estat detectat un fil conductor que permeti imaginar un paper possible de Granollers en un futur clarament metropolità? Té sentit plantejar la construcció d'un recinte firal permanent quan la mateixa Fira de l'Ascensió és quelcom que rau en un model de viabilitat dubtosa, i més quan aquestes fires multisectorials que han poblat mimèticament el calendari festiu de Catalunya són un calc pràcticament similar entre les unes i les altres? L'especialització i el desenvolupament estratègic de Granollers passa per la potenciació del sòl industrial exhaurit, de la Fira com a símbol comercial de la ciutat, per reivindicar la seu de la propera escola o

facultat fruit del molt planificat mapa universitari de Catalunya?

Està clar que l'espai de creixement de Granollers està en relació amb els eixos estratègics de Barcelona i amb dos factors que han estat constants al llarg de la seva història: les comunicacions i la residència. Granollers es va consolidar com a centre comarcal al segle XVI, moment en el qual la puixança de la vila li va fer merèixer el títol de *Carrer i Braç de Barcelona*. Granollers es consolidà com a subcentre d'un sistema que tenia ja al segle XVI Barcelona com a punt central. Jugar bé aquesta carta ha estat fonamental. Per tant, el futur de la ciutat, en termes d'atractiu urbà i cultural, està vinculat a la potenciació del seu paper de subcentre del sistema barceloní. Aquest factor implica tenir consciència de l'enorme potencial que aporten les comunicacions.

Granollers va néixer com una cruïlla, en època romana, en un moment que es començaren a dibuixar les centralitats d'un territori encara verge. Al llarg de dos mil anys, les comunicacions han atorgat una força constant a la viabilitat del projecte comunitari de Granollers. Una solució alternativa intel·ligent al tram St. Celoni - Granollers del Quart Cinturó pot potenciar encara més aquest paper de centralitat si s'hi afegeix la millora de comunicacions amb Sabadell - Terrassa - Abrera i es consolida un nou eix de comunicació entre les terres de Ponent i el Maresme.

Però, en aquest mateix ordre de coses, hi ha encara molt per a fer a la ciutat de Granollers. El baixador de RENFE al centre de Granollers, la construcció de grans aparcaments (a l'estil anglosaxó «long stay» i «short stay»), la creació d'una illa de vianants al centre històric de la ciutat, la construcció de nous centres a la mateixa ciutat, etc. . . són algunes de les accions més necessàries o polèmiques sobre les quals encara no hi ha debat.

Si hi ha un altre factor que ens mereix la consideració de «paper estratègic» és el residencial. Que al bell mig del Vallès hi hagi una ciutat amb qualitat urbana suficient per a no enyorar-nos del Passeig de Gràcia de Barcelona, amb una oferta de serveis, negoci, esport i cultura com la que de manera intel·ligent podria oferir Granollers és quelcom raonable, possible i necessari. Al seu favor hi ha la massa crítica que atorguen la història, la demografia i el dinamisme de la ciutat. Si no es planifica aquest futur, difícilment esdevindrà una realitat.

Aquesta indefinició respecte a l'especialització de la ciutat amaga també la crisi sobre el model comarcal, que en el cas de Granollers i el Vallès Oriental és prou evident. A més del nucli subcomarcal de Sant Celoni, anomenat «Baix Montseny», cal afegir-hi el creixement de Mollet del Vallès, que amb actuacions intel·ligents està conquerint un paper important en el teixit econòmic d'aquesta zona. Malauradament, l'aparició d'aquests subcentres o, millor dit, «noves capitalitats», ha encetat polèmiques «de poble» (en el sentit més pejoratiu de la paraula) en lloc de provocar debats o estudis seriosos. Des del meu punt de vista, és tan absurd pretendre que la capitalitat històrica de Granollers hagi de negar el creixement o el protagonisme d'altres nuclis urbans del mateix entorn com negar el paper simbòlic i històric de Granollers. El tema de fons és un entorn metropolità per definir en termes d'administració, gestió i disseny de qualitat de vida que contrasta amb una divisió territorial absurda des del punt de vista de gestió de les competències locals i com a instrument de vertebració del territori català del segle XXI. Aquesta indefinició del paper urbà de Granollers ha impregnat el disseny i la gestió de les infraestructures culturals de la ciutat.

Si fem una repassada, veurem com cal prendre decisions ràpides sobre aquests temes. A l'hora de fer balanç, esmentarem alguns dels principals aspectes negatius i positius de la vida cultural de Granollers.

En negatiu:

- Granollers, centre universitari?
- Teatre auditori: de l'error a la prioritat cultural? En aquest moment caldria prendre una decisió tenint en compte que, a hores d'ara, el factor més crític és el temps.
- Museu de Granollers: l'any 1976 s'inaugurava el Museu de Granollers. Tot un esdeveniment i una promesa cultural. En aquests moments, el Museu de Granollers no disposa d'un projecte professional a l'altura de les expectatives i de les possibilitats del seu fons i de la seva implantació territorial; i, malgrat la vàlua professional de l'equip de conservadors, els recursos econòmics, tècnics i humans d'ambdós centres són molt inferiors als necessaris. Però el més preocupant és que, després de més de vint anys de la

seva inauguració, el Museu de Granollers continua essent una indefinició: no és un museu comarcal, tampoc no és un museu d'història de la ciutat, no és (excepte «la Tela», el Museu de Ciències Naturals) un museu de tipus monogràfic o temàtic, tampoc no és un museu d'art ni acaba de concretar-se la seva forma com a espai permanent per a les arts plàstiques contemporànies. El Museu de Granollers és bàsicament una indefinició, una mena de centre cívic cultural que, per manca de coratge, ha quedat situat entre les millors botigues de la carretera i el Cercle Cultural de la Caixa. Tanmateix, les potencialitats d'aquest equipament cultural són veritablement molt importants. Caldria donar un suport decisiu al Museu de Granollers.

- Roca Umbert: ben aviat, de tots els projectes possibles que aquesta peça memorable de l'arquitectura industrial de Granollers hauria pogut aixoplugar, únicament en quedarà el record i l'enyorança. La indecisió sobre aquest edifici el va minant amb usos diversos i en limita progressivament les possibilitats, fins que sigui massa tard.
- El Casino de Granollers (Casino-Club de Ritme): amb tots els respectes, però, si els granollerins de mitjan segle passat aixequessin el cap i veiessin el lamentable estat i l'ús d'una de les institucions històricament supervivents i venerables de la ciutat convertida en un bingo!!! El coratge dels granollerins que van aixecar el Casino ens hauria de fer pensar sobre el que som com a comunitat. No hi ha paraules. Senzillament una llàstima. Tant de bo les noves juntes d'aquesta entitat puguin recuperar-lo per a la ciutat. El Casino és per a Granollers com el Liceu per a Barcelona. No se'ns va cremar, però ha estat segrestat i cal recuperar-lo. El Casino de Granollers pot ésser una nova centralitat en els espais de relació sociocultural de la ciutat.
- Les poques terrasses exteriors d'una certa qualitat de bars i cafeteries de la ciutat.
- L'oferta privada de música en directe: inexistent.

En positiu:

- El programa de cinema, música, teatre i activitats a les escoles: una de les iniciatives més intel·ligents de l'Associació Cultural. El

seu benefici, com totes les coses complexes, donarà fruit a poc a poc i amb els anys. Ha esdevingut un programa de formació i foment dels hàbits de consum cultural comunitari que té una singularitat extrema. Més de quinze mil nens i nenes passen per activitats culturals que abasten des del teatre, el cinema i la música, fins a les activitats a la Tela. Es tracta d'una iniciativa ja consolidada gràcies al treball d'un equip de gent i a l'impuls, la direcció i la magnífica iniciativa de Rafa González i Ricard Causa.

- El Conservatori Elemental de Música Josep M. Ruera: un dels llegats del Granollers dels anys vint que més han reeixit amb la democràcia. És un projecte que, per la vàlua acadèmica, artística i professional dels seus responsables, mereixeria una instal·lació més gran que permetés ampliar el nombre d'alumnes.
- La Televisió i la Ràdio a Granollers: imprescindibles; un nou servei públic al servei de la comunicació local.
- El Cine-Club de l'Associació Cultural: gràcies a la perseverança de Lluís Bauxell, a Granollers s'ha pogut veure cinema alternatiu i de qualitat des de l'època del cinefòrum.
- La Fonda Europa: el més internacional de Granollers. A les antípodes de la cultura de les franquícies, l'Europa és un santuari de les essències locals. O, millor dit: és l'essència local. (Ja ho deia el ceramista Antoni Cumella: Granollers és com un poble del *Far West*: un carrer, el xèrif -«l'urbano»-, i el *Saloon* -la Fonda Europa- on passava tot. És el lloc on portem els convidats quan volem quedar bé. És un dels símbols de Granollers. Gràcies a Ramon Parellada, el regust i el nom de l'Europa de Granollers ha esdevingut el producte cultural més exportable, amb delegacions a Barcelona (però «la Central» la tenim a Granollers).

7. Dos projectes per a recuperar la il·lusió

La ciutat necessita projectes estimulants i de qualitat que rellancin l'esperit comunitari i la il·lusió per una ciutat millor. Aquests projectes han de permetre reconquerir un espai mediàtic que en part està perdut. Si la construcció de la Porxada simbolitza el desenvolupament econòmic i social del segle XVI i l'arribada del ferrocarril va significar simbòlicament l'entrada de la vila en el món

de la industrialització, la recuperació integral del Congost podria esdevenir la punta de llança d'una gran operació estratègica de millora de la qualitat de vida dels ciutadans i de defensa d'un model de ciutat més sostenible en un marc mediambiental en millors condicions. El Granollers del segle XX ha viscut d'esquena al riu, un dels eixos vertebradors més potents de la ciutat. El riu, o la riera –com es conegut popularment el Congost pels granollerins– va millorant a poc a poc la qualitat del seu cabal gràcies al gran esforç del pla de control i depuració d'aigües residuals impulsat pel Consorci de la Conca del Besòs. La recuperació del riu no és ja una operació de salut pública, sinó que pot ésser un dels projectes de reconquesta d'un espai per als ciutadans, amb un valor d'actuació pública exemplar.

Malgrat que les traces de les propietats i dels horts de la riera han prefigurat en molt la disposició de les naus industrials (fins i tot el parc de Ponent) i s'ha arribat, sense pas ni passeig, a la canalització de la llera del riu, la creació de dos passeigs fluvials paral·lels a la riera permetria revalorar dues noves façanes de la ciutat i configurar un nou espai de centralitat amb un poder transformador del projecte urbà extraordinari. No es tractaria pas d'un projecte impossible però si agosarat, que requereix un cert coratge polític que la ciutat necessita més que mai. És fàcil imaginar el canvi transcendental que es podria obtenir no sols pel que fa a l'ús de nous espais públics alliberats. La reconversió progressiva de la primera línia d'una nova façana fluvial entre el pont nou de Canovelles, el de la carretera de Caldes i el de l'antiga N-152 permetria consolidar el paper residencial de Granollers i dotar de més coherència els diferents eixamples contemporanis de la ciutat.

D'altra banda, l'atractiu d'una llera del riu condicionada d'acord amb el sistema de graons emprats a les conques d'altres rius de règim típicament mediterrani permetria mantenir una regulació dels cabals sens perjudici de les riuades estacionals. La culminació del projecte de recuperació ecològica de la conca del Besòs tindria, en aquesta actuació de tractament de la llera, un element fonamental.

Un altre potencial és el que queda de les serres de llevant i de ponent de la ciutat. Les suaus serres miocèniques que de forma paral·lela, a una i altra banda del riu, encaixen la ciutat podrien ésser un gran parc urbà (de fet, l'únic gran parc urbà possible)

pensat a partir de la recuperació de la memòria del paisatge rural tradicional. Els Quaranta Pins, una clapa de *pinus pinea* situada al costat del mirador noucentista d'en Punes (que, per cert, caldria restaurar i recuperar en un dels molts itineraris que necessita la ciutat), són una imatge encara real del caràcter d'aquest parc urbà que podria constituir el pulmó verd de Granollers i un *green belt* de l'espai urbanitzat. És evident que el Pla especial de 1982 ha quedat obsolet. El temps no passa en va.

La cultura ha de retrobar el seu espai de diàleg amb el disseny de la ciutat. No fer-ho és tancar-se a l'evidència del canvi. No fer-ho és considerar que la cultura és quelcom més proper a les futileses del lleure que a les necessitats vitals dels ciutadans. En definitiva, la forma i la qualitat de la ciutat no són altra cosa que un escenari cultural.

Jordi Pardo